СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

УДК 811.162.3'42:81'38
DOI https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.5/09

Гладченко А. М.
https//orcid.org/0000-0002-5906-0038
Національна академія Служби безпеки України

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНИ В ЧЕСЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

У статті розглянуто особливості репрезентації України та українців у сучасному чеському медіадискурсі крізь призму лексичних і лінгвостилістичних засобів. Актуальність дослідження визначається важливою роллю медіа у формуванні уявлень про державу та її громадян, особливо в умовах російсько-української війни. Метою роботи є виявлення основних способів мовного конструювання образу України та українців у чеському інформаційному просторі, а також визначення ролі мовних засобів у формуванні оцінного, емоційного та когнітивного складників цього образу.

У дослідженні поєднано лінгвостилістичний, фреймовий та концептуально-модельний підходи, що дають змогу розглянути мовну репрезентацію України не лише на рівні окремих лексем і словосполучень, а й у ширшому контексті способів її концептуалізації в медіадискурсі. Аналіз матеріалу показав, що репрезентація України та українців у чеських медіа протягом останніх років зазнала помітних змін. Образ українця як трудового мігранта, характерний для чеського медіадискурсу до початку повномасштабної війни, доповнився та значною мірою поступився місцем образам захисника, жертви війни, біженця, працівника, підприємця та члена чеського суспільства.

Виявлено основні тематичні фрейми, у межах яких формується сучасний образ України: безпека та війна, біженці й солідарність, економіка, гуманітарна проблематика. На їхній основі актуалізуються концептуальні моделі «Україна як форпост європейської безпеки», «Україна як суб'єкт спротиву», «Україна як партнер Європи», «Україна як простір відновлення», «Україна як гуманітарний виклик» та «Україна як випробування для міжнародного порядку». Такі моделі засвідчують поступове зміщення медійного акценту від сприйняття України переважно як жертви війни до її репрезентації як активного суб'єкта політичних і міжнародних процесів.

Окрему увагу приділено лексичним та лінгвостилістичним засобам, за допомогою яких реалізуються зазначені моделі. Проаналізовано оцінно марковану лексику, епітети, персоніфікацію, порівняння, антитезу, гіперболу та риторичні контрасти. Показано, що ці засоби не обмежуються створенням образності, а беруть участь у формуванні певної інтерпретації подій та визначенні їхніх оцінних координат. Водночас характер і ступінь експресивності мовних засобів залежать від жанру та типу медіаресурсу: професійній журналістиці властивіша фактологічність і стриманість, тоді як у соціальних мережах та неофіційній комунікації виразніше виявляється емоційно-експресивний компонент.

Ключові слова: *медіадискурс, Україна, українці, мовна презентація, лінгвостилістичні засоби, фрейм, концептуальна модель, метафора, оцінність.*

Постановка проблеми. В умовах інформаційного протистояння у світовій політиці сучасний медіадискурс є одним із ключових інструментів формування міжнародного іміджу, авторитету та репутації держави. Це зумовлює актуальність дослідження мовних засобів репрезентації образу

© Гладченко А. М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

країни та розгляду медіадискурсу як важливої складової глобального інформаційного простору [1, с. 35]. Особливої значущості ця проблема набуває в контексті висвітлення російсько-української війни, оскільки чеські засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні суспільних уявлень про Україну та українців, а лінгвостилістичні засоби є одним із важливих інструментів конструювання їхнього образу.

Добір мовних засобів, їхнє семантичне наповнення, оцінність та стилістичне забарвлення визначають особливості репрезентації України та українців, актуалізуючи одні характеристики й залишаючи інші на периферії. Унаслідок цього формуються певні способи концептуалізації та емоційно-оцінного осмислення України й українців, які можуть бути представлені у вигляді взаємопов'язаних фреймів і концептуальних моделей [4, с. 52]. При цьому застосування фреймового та концептуально-модельного підходів дає змогу виявити не лише тематичні сфери, а й способи їх концептуалізації. Фрейми структурують знання про певні ситуації, явища та їхніх учасників, тоді як концептуальні моделі відображають характерний спосіб осмислення й інтерпретації відповідного об'єкта в межах певного дискурсивного контексту [10].

У процесі створення політичного образу держави одним із ключових є лексико-семантичний рівень мови, адже саме через добір лексичних одиниць, їхнє смислове навантаження та прагматичні конотації формується специфічна картина політичної реальності [6, с. 88]. Це положення актуалізує необхідність комплексного аналізу взаємозв'язку між когнітивними структурами репрезентації та їхньою мовною реалізацією, зокрема дослідження лексичних і лінгвостилістичних засобів, за допомогою яких конструюються, актуалізуються та трансформуються певні способи представлення України та українців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує наявність наукового доробку у вивченні медіаобразу України та концептуальних метафор. Проблематика мовної репрезентації України і українців останніми роками розробляється як у вітчизняному, так і в зарубіжному мовознавстві: Г. Шаповалова розглядає лінгвостилістичні особливості сучасного українського медіамовлення [9]; О. Мазепова та В. Петрук аналізують вербальну репрезентацію України в перськомовному медіадискурсі [6]; С. Ворончук досліджує образ України у ЗМІ Франції [3]; чеський дослідник П. Вечера аналізує вживання мовних формул у чеських медіа в контексті війни в Україні [11].

Авторами когнітивно орієнтованих праць є: Т. ван Дейк, Дж. Лакофф, Ч. Філлмор, які зробили значний внесок у теорію фреймів; Р. Водак – у дискурс аналіз; а також українські дослідники О. Данилейко, О .Комарова, С. Боженець, О. Білик, В. Ганзін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виявленні специфіки мовного конструювання образу України та українців у чеському медіадискурсі та визначенні ролі лексичних і лінгвостилістичних засобів у формуванні його оцінних, емоційних і когнітивних характеристик. Особливу увагу зосереджено на семантиці, оцінності та стилістичному потенціалі мовних одиниць, а також на особливостях їх функціонування в медіатекстах, присвячених Україні та українцям.

Виклад основного матеріалу. Репрезентація України та українців здійснюється за допомогою комплексу вербальних, тематичних і концептуальних засобів, які впродовж останніх років зазнали суттєвої трансформації. Зокрема, можна простежити зміщення акцентів від усталеного до 2022 року образу українця переважно як трудового мігранта до складнішої та багатовимірної репрезентації, у межах якої поєднуються образи захисника, жертви війни, біженця, працівника, підприємця та члена суспільства.

Сучасні чеські медіа репрезентують Україну та українців через низку повторюваних тематичних фреймів, кожен з яких формує схеми, що демонструють наповнення відповідного концепту, а вербальне наповнення фреймової моделі репрезентує варіативність лексики [7, с. 104]. Серед таких, наприклад, можна виокремити фрейм *безпеки та війни* (у межах цього фрейму Україна постає як держава, що чинить опір російській агресії та водночас виконує роль своєрідного бар'єра між російською загрозою та європейським простором); фрейм *біженців і солідарності* (у цьому контексті основну увагу зосереджено на вимушеній міграції українців, їхньому повсякденному житті, соціальній адаптації та інтеграції в чеське суспільство); *економічний* фрейм (до 2022 року в чеському медіадискурсі помітне місце посідав образ українця як трудового мігранта, пов'язаного насамперед із виконанням низькокваліфікованої або фізичної праці; після початку повномасштабної війни економічна репрезентація поступово ускладнюється: поряд із образом працівника актуалізуються образи кваліфікованого фахівця, підприємця, платника податків та економічно активного члена суспільства).

Як зазначає Д. Сизонов, «медіадискурс – це глобальна універсальна категорія сучасного комунікативно-інформаційного дискурсу, яка виступає певним тлом та в якому відбиваються актуальні настрої суспільства в різних сферах діяльності» [8, с. 389]. Аналіз засвідчує, що образ України формується за допомогою кількох взаємопов'язаних концептуальних моделей, вибір яких зумовлений як політичною позицією Чеської Республіки, так і історичною пам'яттю, зокрема досвідом окупації 1968 року, а також членством країни в Європейському Союзі та НАТО.

Однією з найпродуктивніших у сучасному чеському медіадискурсі є концептуальна модель *«Україна як форпост європейської безпеки»* – репрезентація України як східного форпосту демократичної Європи. У межах цієї моделі війна інтерпретується не лише як двосторонній конфлікт між Україною та Росією, а як боротьба за безпеку всього європейського простору.

Ця модель реалізується через такі мовні формули: *Ukrajina je první obrannou linií Evropy* (Україна є першою лінією оборони Європи); *Ukrajina chrání evropskou bezpečnost* (Україна захищає європейську безпеку); *Ukrajina stojí v první linii obrany demokratických hodnot* (Україна перебуває на першій лінії захисту демократичних цінностей); *obranný val Evropy* (оборонний вал Європи); *bezpečnostní štít Evropy* (щит безпеки Європи) тощо.

На відміну від ранніх етапів висвітлення війни, коли Україна часто поставала насамперед як жертва агресії, у сучасному чеському медіадискурсі її дедалі частіше репрезентують як активного суб'єкта політичних і військових процесів. У когнітивному аспекті така модель зміщує акцент із пасивного переживання наслідків агресії на активну протидію їй, завдяки чому Україна постає як повноправний політичний актор, здатний впливати на перебіг подій і визначати власне майбутнє.

Відповідна концептуальна модель *«Україна як суб'єкт спротиву»* реалізується через мовні конструкції: *Ukrajina vzdoruje agresi* (Україна протистоїть агресії); *Ukrajina brání svou svobodu* (Україна захищає свою свободу); *Ukrajina odolává ruskému tlaku* (Україна чинить опір російському тиску); *symbol odporu* (символ спротиву); *země, která se nevzdává* (країна, що не здається); *obránce evropských hodnot* (захисник європейських цінностей).

Дедалі частіше актуалізується образ України як майбутнього повноправного учасника європейського політичного простору – модель *«Україна як партнер Європи».* Якщо на початку війни переважали повідомлення про гуманітарну допомогу, то нині помітно зростає кількість матеріалів, присвячених інтеграції України до європейських інституцій.

Ця модель відображає зміну комунікативного акценту: Україна постає не лише як об'єкт міжнародної допомоги, а як держава, інтеграція якої розглядається як складова майбутньої архітектури європейської безпеки. Її типовими мовними реалізаціями є: *Ukrajina směřuje do Evropské unie* (Україна рухається до Європейського Союзу); *evropská budoucnost Ukrajiny* (європейське майбутнє України); *strategický partner Evropy* (стратегічний партнер Європи); *součást evropské rodiny* (частина європейської родини); *budoucí člen Evropské unie* (майбутній член Європейського Союзу).

Помітною тенденцією останніх років є зростання кількості повідомлень, присвячених повоєнній реконструкції країни. У зв'язку з цим формується нова концептуальна модель, у центрі якої перебуває не руйнування, а відновлення – «*Україна як простір відновлення*». Її мовними реалізаціями виступають словосполучення: *obnova Ukrajiny* (відбудова України); *rekonstrukce válkou zničené země* (відбудова країни, зруйнованої війною); *nová etapa rozvoje* (новий етап розвитку); *investice do budoucnosti Ukrajiny* (інвестиції в майбутнє України); *modernizace infrastruktury* (модернізація інфраструктури).

Особливістю цієї моделі є переорієнтація медійного наративу з минулого на майбутнє. Вона створює перспективу розвитку та відновлення, формуючи оптимістичні очікування щодо післявоєнної трансформації держави, адже формування позитивного образу держави та її громадян, потрібний передусім для успішного просування та реалізації національних інтересів та є важливим складником національної безпеки [3, с. 365].

Поряд із позитивними концептуальними моделями продовжує функціонувати модель гуманітарної кризи – «*Україна як гуманітарний виклик*». Проте в чеських медіа вона зазвичай поєднується не з дискурсом безпорадності, а з наративом міжнародної відповідальності. До найтиповіших мовних реалізацій належать: *humanitární katastrofa* (гуманітарна катастрофа); *země zasažená válkou* (країна, що постраждала від війни); *miliony uprchlíků* (мільйони біженців); *pomoc civilnímu obyvatelstvu* (допомога цивільному населенню); *mezinárodní humanitární pomoc* (міжнародна гуманітарна допомога).

Окремо варто згадати метафори, що виходять за межі характеристики самої України та інтер-

претують війну як перевірку ефективності міжнародної системи безпеки як, наприклад, концептуальна модель *«Україна як випробування для міжнародного порядку»*, реалізована лексичними одиницями: *zkouška evropské jednoty* (випробування європейської єдності); *zkouška mezinárodního práva* (випробування міжнародного права); *zkouška demokracie* (випробування демократії); *test evropské solidarity* (тест європейської солідарності); *přelomový okamžik evropské bezpečnosti* (переломний момент для європейської безпеки).

Подібні концептуальні моделі істотно розширюють рамку інтерпретації війни, демонструючи, що її наслідки виходять далеко за межі українського простору й безпосередньо стосуються функціонування міжнародної системи загалом.

У цілому аналіз засвідчує, що метафоричні моделі сучасного чеського медіадискурсу характеризуються переважанням конструктивних і суб'єктно орієнтованих концептів як ключових елементів мовної картини світу, що відображають знання, досвід і цінності певної мовної спільноти [5, с. 28]. Україна тут постає не лише як держава, що зазнала агресії, а як активний учасник міжнародних процесів, партнер європейської спільноти, гарант регіональної безпеки та простір майбутнього відновлення. Така концептуалізація суттєво відрізняється від моделей, у яких домінує виключно образ жертви або геополітичного об'єкта, і відображає трансформацію чеського медіадискурсу від кризового опису до стратегічного осмислення місця України в сучасній Європі.

Таким чином тематична організація медіадискурсу актуалізує певні фрейми, у межах яких формуються концептуальні моделі репрезентації України та українців. Ці моделі, своєю чергою, знаходять вербальне вираження за допомогою лексичних, лексико-семантичних і лінгвостилістичних засобів.

Стійкі словосполучення, клішовані конструкції, за допомогою яких чеські медіа репрезентують Україну, українське суспільство, російсько-українську війну та пов'язані з нею політичні й гуманітарні процеси, формують оцінне, емоційне та прагматичне наповнення медійного повідомлення.

Лексичний склад сучасного чеського медіадискурсу свідчить про переважання оцінно маркованих номінацій, які відображають офіційну позицію Чеської Республіки щодо підтримки України та водночас репрезентують широкий спектр гуманітарних, безпекових і політичних аспектів війни. При цьому ступінь експресивності мовних засобів залежить від жанру публікації, редакційної політики видання та типу інформаційної платформи.

Так, наприклад, у позитивно або співчутливо забарвленому дискурсі найчастіше функціонують словосполучення, що підкреслюють стійкість українського суспільства, легітимність української держави та її право на самооборону. До найбільш характерних належать такі мовні формули: *statečná Ukrajina* (сміліва Україна), *odhodlaná země* (рішуча країна), *ukrajinský odpor* (український спротив), *hrdinná obrana* (героїчна оборона), *odolná společnost* (стійке суспільство), *ukrajinský lid* (український народ), *země bránící svou svobodu* (країна, що захищає свою свободу), *obránci Ukrajiny* (захисники України), *boj za svobodu* (боротьба за свободу), *obrana evropských hodnot* (захист європейських цінностей), *mezinárodní solidarita s Ukrajinou* (міжнародна солідарність з Україною), *podpora napadené země* (підтримка держави, що зазнала нападу), *civilní odolnost* (цивільна стійкість), *obnova Ukrajiny* (відбудова України).

Значна частина цих словосполучень регулярно використовується у повідомленнях про міжнародну допомогу, дипломатичні переговори, гуманітарні програми та військову підтримку, формуючи позитивний образ України як демократичної держави, що захищає власний суверенітет.

Поряд із позитивно маркованою лексикою в сучасному медіадискурсі широко представлена номінація, яка описує гуманітарні наслідки війни та масштаби руйнувань. До цієї групи належать: *válkou zasažená Ukrajina* (Україна, що постраждала від війни), *zničená města* (зруйновані міста), *rozbombardovaná infrastruktura* (зруйнована інфраструктура), *humanitární katastrofa* (гуманітарна катастрофа), *válečné škody* (воєнні збитки), *uprchlická vlna* (хвиля біженців), *vysídlené obyvatelstvo* (переміщене населення), *oběti ruských útoků* (жертви російських атак), *rozsáhlé ničení* (масштабні руйнування), *ohrožené regiony* (регіони, що перебувають під загрозою).

У повідомленнях політичної тематики регулярно функціонують лексеми, що характеризують міжнародно-правовий статус війни та визначають її учасників відповідно до офіційної позиції чеських державних інституцій. Вони формують юридично та політично вмотивовану інтерпретацію подій, характерну для більшості провідних чеських медіа. Найбільш частотними є словосполучення: *ruská agrese* (російська агресія), *ruská invaze* (російське вторгнення), *nevyprovokovaný útok*

(неспровокований напад), *porušení mezinárodního práva* (порушення міжнародного права), *válečné zločiny* (воєнні злочини), *okupovaná území* (окуповані території), *mezinárodní podpora Ukrajiny* (міжнародна підтримка України), *bezpečnost Evropy* (безпека Європи), *obrana evropského pořádku* (захист європейського порядку).

Представлена також лексика, що акцентує економічний вимір війни. Найуживанішими є такі номінації: *obnova země* (відбудова країни), *poválečná rekonstrukce* (повоєнна реконструкція), *ekonomická pomoc* (економічна допомога), *finanční podpora* (фінансова підтримка), *investice do obnovy* (інвестиції у відбудову), *energetická bezpečnost* (енергетична безпека), *potravinová bezpečnost* (продовольча безпека), *obilná dohoda* (зернова угода), *vývoz ukrajinského obilí* (експорт українського зерна), *rekonstrukce infrastruktury* (відновлення інфраструктури).

На відміну від професійної журналістики, для соціальних мереж, блогів та окремих коментарів користувачів характерна передусім експресивна лексика. В таких джерелах частіше використовують емоційно насичені номінації як, наприклад, *brutální útok* (жорстокий напад), *krvavé boje* (криваві бої), *masivní bombardování* (масоване бомбардування), *teror proti civilistům* (терор проти цивільного населення), *zničené životy* (зруйновані життя), *peklo války* (пекло війни), *katastrofální situace* (катастрофічна ситуація), *dramatický vývoj na frontě* (драматичний розвиток подій на фронті), *další vlna útoků* (чергова хвиля атак), *neutuchající ostřelování* (безперервні обстріли).

Лексичні засоби є базовим рівнем формування образу України в сучасному чеському медіадискурсі. Саме вони забезпечують первинну оцінність повідомлення, визначають його емоційне тло та створюють основу для подальшої реалізації складніших стилістичних механізмів, зокрема тропів, риторичних фігур і метафоричних моделей.

На відміну від лексичних засобів, що безпосередньо виражають оцінку, тропи формують інтерпретаційний простір повідомлення, у межах якого читач не лише отримує інформацію про події, а й осмислює їх крізь систему культурно зумовлених образів. Тропи та стилістичні фігури забезпечують образність медійного тексту, підсилюють його експресивність і впливають на когнітивне сприйняття інформації.

Варто зазначити, що для професійного чеського медіадискурсу характерним є прагнення до фактологічності, точності та стриманості викладу, у зв'язку з чим образність і надмірно емоційна лексика використовуються в офіційних ЗМІ значно обмеженіше, ніж у публіцистиці, неофіційній комунікації чи соціальних мережах. Водночас навіть у новинному дискурсі стилістичні фігури та експресивні мовні засоби можуть виконувати важливу прагматичну функцію, посилюючи увагу аудиторії до ключових подій, їхніх моральних оцінок і суспільно значущих аспектів війни. Особливо помітним підвищення рівня експресивності є під час висвітлення масових жертв серед цивільного населення, руйнування критичної інфраструктури та масштабних міжнародних гуманітарних криз. Отже, навіть за загальної орієнтації чеських медіа на нейтральність і фактологічність, характер та інтенсивність використання образно-експресивних засобів значною мірою визначаються тематикою й комунікативною метою повідомлення.

Найпоширенішим тропом у чеському медіадискурсі є епітет, який конкретизує оцінку об'єкта та сприяє формуванню його емоційної характеристики. Аналіз показує, що переважна більшість епітетів пов'язана з описом війни, її наслідків та гуманітарної ситуації. Найчастіше функціонують такі словосполучення: *brutální útok* (жорстокий напад), *rozsáhlé ničení* (масштабні руйнування), *ničivé ostřelování* (руйнівні обстріли), *krvavý konflikt* (кривавий конфлікт), *tragické události* (трагічні події), *hrdinná obrana* (героїчна оборона), *odhodlaný odpor* (рішучий спротив), *bezprecedentní agrese* (безпрецедентна агресія), *systematické útoky* (систематичні атаки), *rozsáhlá humanitární krize* (масштабна гуманітарна криза).

Використання таких епітетів забезпечує не лише оцінність повідомлення, а й формує моральну рамку сприйняття війни, у якій російська агресія інтерпретується як грубе порушення міжнародного права, а Україна – як держава, що здійснює легітимний захист власного суверенітету.

Важливе місце займає персоніфікація, яка дозволяє репрезентувати державу як активного суб'єкта міжнародної політики. Персоніфіковані конструкції є однією з найхарактерніших рис сучасного політичного дискурсу, адже вони спрощують складні міжнародні процеси, перетворюючи державу на умовного «учасника» комунікації.

У чеських медіа регулярно функціонують такі мовні конструкції: *Ukrajina se brání* (Україна обороняється), *Ukrajina odolává ruské agresi* (Україна чинить опір російській агресії), *Ukrajina žádá další podporu* (Україна просить про подальшу підтримку), *Ukrajina pokračuje v obraně* (Україна продовжує оборону), *Ukrajina směřuje do Evropské unie* (Україна рухається до Європейського Союзу),

Evropa stojí při Ukrajině (Європа стоїть поруч з Україною), *Česko podporuje Ukrajinu* (Чехія підтримує Україну), *Rusko stupňuje útoky* (Росія посилює атаки).

Подібні персоніфікації є характерною особливістю політичного та медійного дискурсу, оскільки вони створюють уявлення про держави як про раціональних акторів, здатних приймати рішення, взаємодіяти між собою та нести відповідальність за власні дії.

Помітну роль у формуванні образу України відіграють також порівняння. Їхня функція полягає у поясненні складних політичних процесів через уже відомі аудиторії історичні або геополітичні аналогії.

У чеському медіадискурсі можна виокремити кілька найбільш типових моделей порівняння: *Ukrajina je dnes podobně významná jako Berlín během studené války* (Сьогодні Україна має таке саме стратегічне значення, яке мав Берлін у період холодної війни); *Ukrajina se stala hrází proti ruskému imperialismu* (Україна стала греблею на шляху російського імперіалізму).

При цьому на відміну, наприклад, від угорського медіадискурсу, в якому акцент зазвичай робиться на дипломатичні та геополітичні аспекти, і нерідко використовуються аналогії з Афганістаном або буферною зоною між Сходом і Заходом, у чеських медіа переважають порівняння, пов'язані з історією Центральної Європи, досвідом холодної війни, подіями 1968 року та питаннями колективної безпеки [2, с. 485].

Особливого значення в сучасних медіатекстах набуває антитеза, яка є одним із найхарактерніших стилістичних прийомів сучасної журналістики. Адже саме через протиставлення вибудовується значна частина інтерпретації війни.

У досліджуваних матеріалах було виявлено такі семантичні опозиції: демократія – авторитаризм; свобода – агресія; міжнародне право – порушення міжнародного права; мир – війна; безпека – загроза; солідарність – ізоляція.

Подібні антитези виконують не лише стилістичну, а й аргументативну функцію, оскільки структурують політичну реальність у зрозумілій для читача системі моральних координат.

Менш поширеними, однак стилістично виразними є гіперболи, які використовуються переважно в аналітичних статтях, репортажах із місця подій та авторських колонках. Вони покликані підкреслити масштаб руйнувань або гуманітарних наслідків війни: *největší uprchlická vlna od druhé světové války* (найбільша хвиля біженців від часів Другої світової війни); *bezprecedentní bezpečnostní krize* (безпрецедентна безпекова криза); *nejrozsáhlejší ničení evropské infrastruktury za několik desetiletí* (наймасштабніше руйнування європейської інфраструктури за кілька десятиліть).

Варто зазначити, що на відміну від соціальних мереж, професійна чеська журналістика використовує гіперболу досить обережно, переважно тоді, коли вона спирається на офіційні статистичні дані або міжнародні оцінки.

Важливою особливістю чеського медіадискурсу є також активне використання риторичних контрастів, що поєднують фактологічність із прихованою оцінністю. Наприклад, повідомлення про черговий російський обстріл нерідко супроводжуються інформацією про роботу українських рятувальників, волонтерів або міжнародної гуманітарної допомоги. Завдяки цьому формується імпліцитне протиставлення *руйнування – відновлення, агресії – солідарності, насильства – людяності*, яке не потребує відкритого авторського коментаря, але істотно впливає на сприйняття тексту.

Таким чином, тропи та стилістичні фігури в сучасному чеському медіадискурсі виконують не лише так би мовити декоративну, а передусім когнітивну й прагматичну функцію. Вони структурують інтерпретацію воєнних подій, формують систему оцінних координат, актуалізують гуманітарний вимір війни та сприяють створенню образу України як держави, що водночас захищає власний суверенітет, відстоює демократичні цінності та залишається важливим елементом європейського безпекового простору.

Висновки. Репрезентація України та українців у сучасному чеському медіадискурсі є складним багаторівневим процесом, у якому взаємодіють лексичні, лексико-семантичні та лінгвостилістичні засоби, які виступають не лише елементами мовної організації медіатексту, а й важливими інструментами смислотворення, за допомогою яких реалізуються його оцінний, емоційний та когнітивний потенціал. Вони беруть участь у формуванні колективних уявлень про Україну, впливають на оцінювання міжнародних подій і сприяють закріпленню певних когнітивних моделей у суспільній свідомості. Саме через взаємодію лексичних засобів, стилістичних фігур і концептуальних метафор формується цілісний медійний образ України, який відображає не лише перебіг російсько-української війни, а й сучасне бачення місця України в європейському політичному, безпековому та культурному просторі.

Список літератури:

1. Білик О., Ганзін В. Медіадискурс та його вплив на зображення російсько-української війни: критичний аналіз дискурсивних стратегій і маніпулятивних технік. *Folium*, 2023. С. 33–39.
2. Боженець С. Медіалінгвістичні особливості функіонування термінів атака та контрнаступ в українському та угорському медійному дискурсі. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 4 (46). С. 484–493.
3. Ворончук С. Образ України у ЗМІ Франції. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2019. Випуск 46. С. 364–370.
4. Данилейко О. Україна у складі концептуальних метафор періоду гібридної війни (сфера-джерело-квазіродинні зв'язки). *Закарпатські філологічні студії.* Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 15. С. 51–57.
5. Комарова О. Асоціативне поле концепту *гроші*: словацька мовна картина світу. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2025. № 1 (15). С. 27–31.
6. Мазепова О., Петрук В. Лексико-стилістичні засоби формування політичного образу України в перськомовному медіадискурсі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*. 2025. Вип.*1*(*31*). С. 88–96.
7. Павлович Т., Суродейкіна Т., Дущак Д. Фреймова структура концепту *love*. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. 2024. № 835-836. С. 102–108.
8. Сизонов Д. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistica*. 2013. №.7. С. 389–392.
9. Шаповалова Г. Лінгвостилістичні акценти в сучасному українському медіамовленні. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2025 № 4 (18). С. 189–194.
10. Van Dijk T. A. Discourse and Context : A Sociocognitive Approach. Cambridge University Press, 2008.
11. Večeřa P. «Jsme ve válce…» : pokus o diskursivní analýzu fráze používané v českých médiích v souvislosti s válkou na Ukrajině. *Médiá a text 8 : variácie mediálneho textu*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2023. S. 67–78.
12. Wodak R. Critical Discourse Analysis, Discourse-Historical Approach, 2015.

Hladchenko A. M. LINGUOSTYLISTIC MEANS OF REPRESENTING UKRAINE IN CZECH MEDIA DISCOURSE

The article examines the specific features of the representation of Ukraine and Ukrainians in contemporary Czech media discourse through the prism of lexical and linguostylistic means. The relevance of the study is determined by the important role of the media in shaping perceptions of a state and its citizens, particularly in the context of the Russian-Ukrainian war. The aim of the study is to identify the main ways in which the image of Ukraine and Ukrainians is linguistically constructed in the Czech information space and to determine the role of linguistic means in shaping the evaluative, emotional, and cognitive components of this image.

The study combines linguostylistic, frame-based, and conceptual-model approaches, which make it possible to examine the linguistic representation of Ukraine not only at the level of individual lexical units and word combinations but also in the broader context of the ways in which Ukraine is conceptualized in media discourse. The analysis demonstrates that the representation of Ukraine and Ukrainians in the Czech media has undergone significant changes in recent years. The image of the Ukrainian as a labor migrant, which was characteristic of Czech media discourse before the outbreak of the full-scale war, has been supplemented and to a considerable extent replaced by images of a defender, a victim of war, a refugee, a worker, an entrepreneur, and a member of Czech society.

The study identifies the main thematic frames within which the contemporary image of Ukraine is constructed: security and war, refugees and solidarity, the economy, and humanitarian issues. These frames give rise to the following conceptual models: "Ukraine as a bulwark of European security," "Ukraine as an agent of resistance," "Ukraine as a partner of Europe," "Ukraine as a space for recovery," "Ukraine as a humanitarian challenge," and "Ukraine as a test for the international order." These models demonstrate a gradual shift in media emphasis from perceiving Ukraine primarily as a victim of war to representing it as an active subject of political and international processes.

Particular attention is paid to the lexical and linguostylistic means through which these models are realized. Evaluatively marked vocabulary, epithets, personification, comparisons, antithesis, hyperbole, and rhetorical contrasts are analyzed. The study shows that these means are not limited to creating imagery but also contribute to shaping a particular interpretation of events and establishing their evaluative framework. At the same time, the nature and degree of expressiveness of linguistic means depend on the genre and type of media resource:

professional journalism is characterized by a greater emphasis on factuality and restraint, whereas social media and informal communication display a more pronounced emotional and expressive component.

Keywords: *media discourse, Ukraine, Ukrainians, linguistic representation, linguostylistic means, frame, conceptual model, metaphor, evaluation.*

Дата першого надходження статті до видання: 04.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026